

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	44552
Nom	Tutela penal i globalització econòmica
Cicle	Màster
Crèdits ECTS	3.0
Curs acadèmic	2023 - 2024

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
2217 - Màster Universitari en Dret, Empresa i Justícia	Facultat de Dret	1	Primer quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
2217 - Màster Universitari en Dret, Empresa i Justícia	5 - Tutela penal i globalització econòmica	Obligatòria

Coordinació

Nom	Departament
BORJA JIMENEZ, EMILIANO	72 - Dret Penal

RESUM

L'assignatura Tutela penal i globalització econòmica, aspira a oferir una visió real d'un fenomen de gran importància a nivell mundial, com és el de la globalització econòmica i ideològica i la seva projecció en les esferes de les modernes formes de criminalitat i del sistema penal. La present assignatura també fa referència a les noves concepcions teòriques i moviments socials que fonamenten una nova ideologia enfrontada als processos de globalització. Fenòmens tan dispars com el terrorisme radical islàmic o el recent activisme antisistema és expliquen per la seua molt diferent voluntat d'enfrontament al pensament globalitzador i a les seves conseqüències. Tenint en compte l'origen de gran part de l'alumnat (Llatinoamèrica) i la importància que està adquirint el fenomen indígena en aquest continent, es va a presentar un model sancionador totalment oposat al sistema universalista del dret penal continental. Es tracta del model sancionador dels pobles originaris de Llatinoamèrica i la seva coexistència amb els respectius sistema de justícia oficials.

CONEXIMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

Coneixements jurídics derivats d'haver cursat, preferiblement, una llicenciatura, grau o estudis en Dret o Ciències Jurídiques, d'acord amb el precisat en el verifca del Màster.

COMPETÈNCIES (RD 1393/2007) // RESULTATS DE L'APRENENTATGE (RD 822/2021)

2217 - Màster Universitari en Dret, Empresa i Justícia

- Que els estudiants siguen capaços d'integrar coneixements i afrontar la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, sent incompleta o limitada, incloga reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
- Posseir i comprendre coneixements que aportin una base o oportunitat de ser originals en el desenvolupament i / o aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
- Saber aplicar els coneixements adquirits durant el curs, a través de la resolució de problemes puntuals i multidisciplinaris des de l'òptica de l'activitat comercial nacional i internacional i la seguretat jurídica.
- Identificar, analitzar i interpretar els problemes jurídics complexos d'acord amb criteris jurídics i deontològics, amb el degut respecte a valors democràtics i a principis fonamentals, sense que tinga cabuda la discriminació per raó de sexe, creença o lloc de procedència.
- Aprofundir i valorar la interrelació i interdependència dels diferents sectors de l'ordenament jurídic, tant des d'una perspectiva nacional com internacional, amb el propòsit de garantir el valor de la seguretat jurídica.
- Capacitat d'implementació pràctica dels coneixements apresos en els debats i discussions, així com ser capaços de dirigir-los i identificar i analitzar les conclusions més rellevants.
- Identificar i valorar els problemes jurídics d'interés en una societat globalitzada en l'àmbit de l'activitat empresarial que requereixen d'una aprofundiment en la investigació jurídica per a ser afrontats de forma plural.
- Capacitat per a afrontar els reptes i dificultats que una societat globalitzada i, per tant, un mercat global, plantegen, per a poder identificar i aplicar solucions que minimitzen els seus efectes i conseqüències.
- Utilitzar els coneixements avançats adquirits aplicables a la realitat empresarial de forma solvent, tant de forma individual com en equip, des d'una perspectiva pluridisciplinari.

- Analitzar els problemes jurídics que planteja la societat empresarial des d'una perspectiva interdisciplinària que permeta integrar i relacionar els coneixements adquirits -substantius i especialitzats- doctrinals, legislatius i jurisprudencials.
- Identificar i valorar el paper dels mecanismes ADR (Alternative, Dispute & Resolution, que engloba figures com ara la mediació, l'arbitratge o la negociació), en la resolució dels conflictes en societats modernes i complexes.
- Conèixer les noves tendències i els problemes que d'elles deriven de l'aplicació del projecte de consolidació d'una justícia europea, analitzant la situació des de les diverses branques del dret.

RESULTATS D'APRENTATGE (RD 1393/2007) // SENSE CONTINGUT (RD 822/2021)

La pràctica d'aquesta assignatura permet que l'alumnat adquireixi els coneixements i tècniques necessàries per debatre i emetre un judici crític i argumentat sobre els principis rectors del sistema penal en relació amb l'evolució dels models econòmics i ideològics de la globalització.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. La globalització i l'expansió del dret penal

1. Introducció: les raons de l'expansió
  - 1.1. Raons generals
  - 1.2. Les mesures de pressió social
2. Expansió i mitjans de comunicació
  - 2.1. La influència dels mitjans de comunicació en l'extensió de la pressió normativa
  - 2.2. La influència dels mitjans de comunicació en la imitació criminal
3. Globalització econòmica i delinqüència
  - 3.1. La transnacionalització dels il·lícits
  - 3.2. Delinqüència econòmica i mon global
  - 3.3. La tracta de sers humans i el terrorisme: dos grans exemples de la globalització criminal
4. Globalització i política criminal

2. Plasmació en el Codi penal espanyol

1. Les tendències expansives i el creixement de les penes i els tipus penals
  - 1.1. Les últimes reformes penals
  - 1.2. El dret penal de l'enemic: només els terroristes i els delinqüents organitzats són enemics?
2. Anàlisi d'alguns tipus en concret
  - 2.1. Tràfic d'òrgans
  - 2.2. Tràfic de persones
  - 2.3. Tràfic de drogues
  - 2.4. Terrorisme
  - 2.5. En definitiva, criminalitat organitzada

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes de teoria	30,00	100
TOTAL	30,00	

METODOLOGIA DOCENT

Creació de fòrums de debat a través de Moodle

Preparació i lectura de documents i altres materials

Realització d'un treball per l'alumne de manera individual i coordinada amb la resta d'alumnes

Tutories virtuals

AVALUACIÓ

1. Avaluació contínua de cada estudiant, basada en l'assistència regular i la participació activa en els fòrums de debat, tutories individuals i globals, etc., grau d'implicació. 55.0%
2. Avaluació de les exposicions que han de realitzar cadascun dels estudiants en les sessions virtuals. 45.0%

REFERÈNCIES**Bàsiques**

- AA. VV.: La seguridad en la sociedad del riesgo. Un debate abierto, Barcelona, 2003; págs. 353-379.
- AYUSO, Miguel: ¿Ocaso o eclipse del Estado? Las transformaciones del derecho público en la era de la globalización. Madrid, 2005.
- BARONA VILAR, S.: Justicia penal desde la globalización y la postmodernidad hasta la neomodernidad, Revista Boliviana de Derecho, núm. 27, (2020), págs. 20-53.
- BECK, Ulrich: ¿Qué es la globalización? Falacias del globalismo, respuestas a la globalización. Barcelona, 2008.
- BORJA JIMÉNEZ, E.: Globalización y concepciones del Derecho Penal. Estudios Penales y Criminológicos, XXIX. Universidad Santiago de Compostela, 2009; págs. 141-206.
- BORJA JIMÉNEZ, E.: El fundamento intercultural del Derecho Penal. Anuario de Derecho Penal y Ciencias Penales (ADPCP). Tomo LXII (2009); págs. 283-311.
- BORJA JIMÉNEZ, E.: Curso de Política Criminal, 3ª Edic., tirant lo blanch, Valencia, 2021.
- BORJA JIMÉNEZ, E.: Acerca de lo universal y particular del Derecho Penal, Valencia, tirant lo blanch, 2012.
- BORJA JIMÉNEZ, E.: Justicia penal preventiva y Derecho Penal de la globalización: proyecciones en

- el ámbito del terrorismo, en ALONSO RIMO, A./CUERDA ARNAU, M. L./FERNÁNDEZ HERNÁNDEZ, A. (Dir.): Terrorismo, sistema penal y derechos fundamentales, Valencia, 2022; págs. 159-214.
- BORJA JIMÉNEZ, E.: Seguridad ciudadana, neoliberalismo y Derecho penal, en PARMA, Carlos Alberó (Coord.)/RODRÍGUEZ CAMPOS, A. (Coord.)/CHAN MORA, G. (Coord.): Ciencias Penales y Derechos Humanos: Libro homenaje al Prof. Dr. Javier Llobet Rodríguez, San José de Costa Rica, 2020; pp.133-150.
- CAPELLA HERNÁNDEZ, J. R.: Estado y Derecho ante la mundialización: Aspectos y problemáticas generales. Estudios de Derecho Judicial, núm. 16. Transformaciones del Derecho en la mundialización. Madrid, 1999; págs. 83-121.
- CHAMPO SÁNCHEZ, N. M.: El Derecho penal frente a la globalización, disponible en: <http://www.juridicas.unam.mx/publica/librev/rev/boletin/cont/116/art/art4.pdf>
- CORRECHER MIRA, J.: Evolución del Derecho penal en el ámbito internacional: pluralismo y garantismo jurídico-penal como criterios orientadores. Cuadernos electrónicos de filosofía del derecho, núm. 28 (2013); pág. 1-19.
- DIEZ RIPOLLÉS, J. L.: De la sociedad del riesgo a la seguridad ciudadana: un debate desenfocado en, RECPC 07-01 (2005); disponible en <http://criminnet.ugr.es/recpc>.
- ESTÉVEZ ARAUJO, J. A.: El revés del derecho. Transformaciones jurídicas en la globalización neoliberal. Bogotá, 2006.
- FARALDO CABAÑA, P. (Dir.)/BRANDARIZ GARCÍA, M. A./PUENTE ALBA, L. M. (Coords.): Nuevos retos del Derecho Penal en la era de la globalización. Valencia, 2004.
- FARIA, José Eduardo: El futuro de los derechos humanos tras la globalización económica. Estudios de Derecho Judicial, núm 6. Crisis del sistema político, criminalización de la vida pública e independencia judicial. Madrid, 1997; págs. 39-58.
- FERRAJOLI, Luigi: Criminalidad y globalización. Boletín Mexicano de Derecho Comparado, núm. 115 (2006); págs. 301-316.
- GALÁN MUÑOZ, A.: Globalización, corrupción internacional y Derecho penal: Una primera aproximación a la regulación penal de dicho fenómeno criminal tras la LO 1/2015, Estudios Penales y Criminológicos, núm. 36 (2016); pág. 606 y ss.
- GONZÁLEZ CUSSAC, J. L.: La expansión de la categoría de seguridad nacional, en Libro homenaje a la Profesora Mirentxu CORCOY BIDASOLO, Madrid, 2022; págs.. 159 y ss.
- GONZÁLEZ VIADA, N.: Derecho Penal y globalización. Cooperación penal internacional. Madrid, 2009.
- GORDILLO FERRÉ, José Luis: Del Derecho ambiental a la ecologización del Derecho. Estudios de Derecho Judicial, núm. 16. Transformaciones del Derecho en la mundialización. Madrid, 1999; págs. 307-339.
- GRACIA MARTÍN, L.: El derecho penal ante la globalización económica, en SERRANO PIEDECASAS FERNÁNDEZ, J. R. (Dir.)/DEMETRIO CRESPO, E. (Dir.): El derecho penal económico y empresarial ante los desafíos de la sociedad mundial del riesgo. Madrid, 2010; págs. 63-85.
- GRASSO, Giovanni: La formación de un Derecho penal de la Unión Europea. Poder Judicial, núm. 52 (1998); págs. 177-212.
- HERZOG, Félix: Límites del Derecho Penal para controlar los riesgos sociales: (una perspectiva crítica ante el Derecho Penal de peligro). Poder Judicial, núm. 32 (1993); págs. 79-88.
- JIMÉNEZ DÍAZ, M. J.: Sociedad del riesgo e intervención penal. Revista electrónica de ciencia penal y criminología, núm. 16 (2014).
- LOSANO, Mario G./MUÑOZ CONDE, F. (Coords.): El derecho ante la globalización y el terrorismo:

cedant arma togae. Actas del Coloquio Internacional Humboldt, Montevideo, abril 2003. Valencia, 2004.

MORILLAS CUEVA, L.: Reflexiones sobre el derecho penal del futuro en RECPC 04-06 (2002); disponible en <http://criminet.ugr.es/recpc>.

NÚÑEZ CASTAÑO, E.: La relevancia penal de las nuevas tecnologías y su incidencia en los denominados cibercrimitos: especial referencia a los delitos contra la intimidad, Revista General de Derecho Penal, núm. 37 (2022).

PAZINI PEREIRA, B./QUIROGA OBREGÓN, M. F.: Ideología penal comum, doutrinas panaceas e seus pressupostos: a influência do neoliberalismo, da globalização e da mídia, Derecho y Cambio Social, núm. 57 (2020); págs. 277-293.

- PENNA, Cecilia Della: La globalización como factor propiciador de la criminalidad organizada transnacional y la trata de personas. Estudios de Seguridad y Defensa, núm. 2 (2014); págs. 45-58.

PÉREZ ALONSO, E. (Coord.): Derecho, globalización, riesgo y medio ambiente. Valencia, 2012.

PORTILLA CONTRERAS, G.: Fundamentos teóricos del Derecho Penal y Procesal Penal del enemigo. Jueces para la Democracia, núm. 49 (2004); págs. 43-50.

PORTILLA CONTRERAS, G.: Globalización del antiterrorismo. El retorno del Derecho Penal al estado de naturaleza. Viento sur: Por una izquierda alternativa, núm. 83 (2005); págs. 31-44.

REGINO, Gabriel: Globalización, Neoliberalismo y Control Social ¿Hacia dónde se dirige el Derecho Penal en México? Nómadas.0. Revista crítica de ciencias sociales y jurídicas. <http://www.ucm.es/info/nomadas/0/gregino.htm#GABRIEL> .

- RIQUERT, M.: Política criminal y globalización del derecho penal (algunas reflexiones en http://www.alfonsozambrano.com/doctrina_penal/globalizacion.dpenal.pdf).

RODRÍGUEZ GARAVITO, C. A./DE SOUSA SANTOS, B.: El derecho y la globalización desde abajo: hacia una legalidad cosmopolita. Madrid, 2007.

SILVA SÁNCHEZ, J. M.: La expansión del Derecho penal. Aspectos de la política criminal en las sociedades postindustriales, Montevideo 2011; también disponible en pdf la segunda edición en <http://forodelderecho.blogcindario.com/2008/03/00310-la-expansion-del-derecho-penal-jesus-maria-silva-sanchez.html>.

TERRADILLOS BASOCO, J. M.: El Derecho penal de la globalización: luces y sombras. Estudios de Derecho Judicial, núm. 16. Transformaciones del Derecho en la mundialización. Madrid, 1999; págs. 183-217.

ZAFFARONI, Eugenio Raúl: La Globalización y las Actuales Orientaciones de la Política Criminal. Direito e Cidadania, núm. 8 (1999-2000); págs. 71-96.

ZÚÑIGA RODRÍGUEZ, L. /MÉNDEZ RODRÍGUEZ, C. /DIEGO DÍAZ SANTOS, M. R. (Coords.): El derecho penal ante la globalización. Madrid, 2002.